

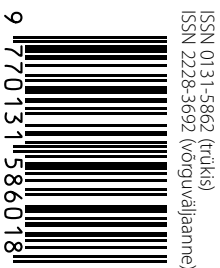
EESTI LOODUS

Kaas ajakiri
Eesti Mets

Hunt pürib eurooplaseks

Urvalinnud
Tuletael ja vihmametsad
Küüslauk ja nakrapuu

ISSN 0131-5862 (trükkis)
ISSN 2228-5692 (võrguväljaanne)

810985151077 6

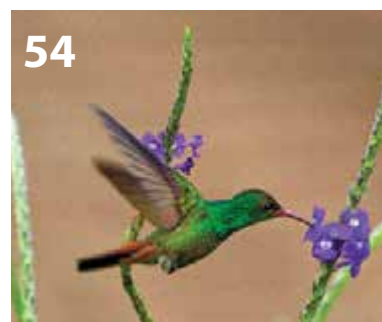
69. aastakäik Nr 4, aprill 2018

www.eestiloodus.ee

- 2 Toimetaja veerg**
- 3 Sõnumid**
- 11 EL küsib: vastab Tõnu Talvi**
- 12 Kuidas läheb hundil Euroopas?**
 Maris Hindrikson ja Urmas Saarma uurivad Euroopa hundipopulatsioonide geneetilist mitmekesisust
- 19 Hunt teekaaslaseks**
 Kalju Kask meenutab oma lapsepõlvest juhtumit, kui ta koduteed läbi metsa saatis hundi silmapaar
- 20 Urvalindude määramine vajab vilunud silma**
 Uku Paal proovib selgust tuua urvalindude süstemaatikasse: kuidas eristada urvalindu lõuna- ja heleurvalinnust?
- 26 Eesti talgulised käisid Valgevenes raba taastamas**
 Kadri Aller vaatab tagasi Eestimaa looduse fondi ja Valgevene ühenduse Bahna mullustele talgutele Jelnja rabas
- 30 Uus orhideetakson Eestis – väikeselehine neiuvaip**
 Rainar Kurbel ja Toomas Hirse avastasid Eestist laialehise neiuvaiba alamliigi, kes võiks olla nii Eestis kui ka naabermaades küllaltki levinud
- 34 Aasta seen: Tuletael, oluline seen looduses ja kultuuris**
 Indrek Sell ja Kadri Runnel kirjeldavad puuseent, kellega vanadel eestlastel oli märksa tihedam side kui nüüdisaegsel inimesel
- 36 Sada rida Eesti loodusest: Maa – meie öde või vaid ressurs?**
 Jaan Kaplinski
- 34 Üks Eesti paigake: Kooraste mets: vanade puude kaitsel**
 Juhani Püttsepp käis Lõuna-Eestis, kus RMK tahab maha saagida olulise vanametsa kaitsealuste järvede naabruses
- 40 Poster: Merja Roostalu**

- 42 Intervjuu: Kui soovime lämmastikuvoogu kontrolli all hoida, ei tohiks inimene märgalasid puutada**
 Loodusgeograafi ja ökoloogi, TÜ professorit Ülo Manderit küsitlenud Katre Palo
- 48 Matkarada: Võhandu metsikutel kallastel**
 Killu Timm soovib Võhandu ürgoru loodust vaadata ka jalgsi matkates, mitte üksnes kanuusõidul
- 54 Looduselamus maailmast: Amazonase selva ja imelised linnud**
 Hendrik Relve matkatee on seekord viinud Brasiilia keskosa vihmametsadesse, mille elurikkust on kergem vaadelda paadiretkel
- 60 Tiit Kändler mäta otsast: Inimvõimete piiriks nimetatud antropotseen**
- 62 Mäksa kandis kasvanud hiitamme häving sai tõuke püha Bonifatiuse teost**
 Heldur Sander tuletab meelde kunagise püha tamme mahasaagimist: sajanditega pole meil austus põliste pühapaikade vastu sugugi paranenud
- 65 Aiast ja põllult: Mõjuvõimas küüslauk**
 Triin Nõu annab ülevaate küüslaugu kasvatamisest ning kasutamisest köögis ja kaitsemaagias
- 68 India pähkliid on nakrapuu seemned**
 Ülar Allas kiidab neerukujuliste söögiseemnete tervislike omadusi ja vaatleb nende muidki tarvitusvõimalusi
- 72 Raamat**
- 73 In memoriam: Harry Karis**
- 74 Kroonika**
- 78 Mikroskoop**
- 79 Ristsõna**
- 80 Ajalugu, sünnipäevad**

Sellest, keda ei või nimetada

Ah et siis hunt. Vabandust, susi! Metsa kuldne kuningas. Loom, kes vaatab vastu ajakirja kaanelt ja üha enam ka metsaservalt, põllult või hoopis aiast. Vastuoluline, karismaatiline, ohtlik, salapärane, tark, ettevaatlik, sotsiaalne, kiire, tugev, julge – need on omadused, millega meie metsade suurimat kiskjat kõige enam iseloomustatakse. Kõlab nagu eduka ärimehe iseloomustus! Võsaviilem tundubki oma olemuselt üdini maskuliinne. Kas olete kunagi muinasjuttudes kohanud mõnd emahunti? Ei, metsakutsu on ikka mehine, meessoost. Villem võsast.

Mina pole hallivatimeest metsas näinud, aga tean, et mu maakodu ümber liigub neid ohtralt. Pole ka ime, sest mu naaber on lambakasvatataja, kel on üle 300 lamba. Ja teine naaber on metsa oma elanikega. Nii on täiesti tavaline, et minu magamistoas akna taga peetakse mõnel suveõl maha ette teada võitjaga võitlus elu eest. Meie saame hommikul (või kui võitlus on peetud veidi kaugemal, siis lõhna järgi alles mõne päeva pärast) näha vaid võitluse jälgi: karvatuuste või vahel ka korjust.

Ega see eluslooduse võitlus mind väga lähedalt ei puuduta, küll aga paneb siiski mõtlema asjaolu, et sellesama metsa kaudu käivad mu lapsed sõprade juurde. Ja me kõik käime seenel, marjul ja jooksmas. Natuke ebamugav on. Siiani olen selle ebamugavuse alla surunud ja ka lapsed pole osanud karta. Tõsi, ega siin vist polegi midagi karta, kui soel on valida üle

300 lamba seast. Aga mingi väike ürgne osa minust, mingi esivanemate hirm ja kollektiivne mälu ütleb, et sutt tuleb karta.

Tänapäeva hundiuurijad lükkaksid sellise hirmu muidugi kohe ümber. Ehkki eespool iseloomustasin võsaviilemit sõnaga „julge“, ei kehti see soe ja inimese suhete kohta: inimest kardab kriimsilm hirmsal kombel. Võimalus jääda langeva puu alla või kohtuda metsas karuga on ilmselt sadu kordi suurem kui võimalus näha püha Jüri kutsikat.

Igatahes on kriimsilm meie naaber ja naabriga on mõistlikum hästi läbi saada. Kellele neid sante suhteid vaja on! Pealegi, soel on hulk häid omadusi: ta on metsa sanitar, sest tavaliselt valib ta saakloomaks kõige lihtsamini kättesaadava, seega ka kõige nõrgema tervisega looma ja aitab nõnda vältida haiguste levikut.

Eesti ajakirjanduses on metsakutsude rünnakute teema praegu metsadebati kõrval tähelepanu keskmes. Soe jaoks on see kindlasti positiivne, sest hundiuurijad saavad selle väitluse taustal oma sõnumit selgemalt edastada. Ühiskonna mõtteviisi muutumise valguses on võsaviilem taastamas oma populatsiooni Euroopas, ka neis piirkondades, kus ta vahepeal sootuks hävinud oli. Sellest räägibki meie seekordne kaanelugu.

Põnevat lugemist! Ja pidagem ikka meeles, et rahvauskumuste järgi ei tohiks meie metsakuningat õige nimega mainida, sest looma nimetamine õige nimega kutsub ta kohale.

Foto: erakogu

Helen Kõlvik

EESTI LOODUS

69. aastakäik Nr 4, aprill 2018

Toimetuse address:

Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post estiloodus@loodusajakiri.ee
tel 742 1143

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
742 1143, toomas.kukk@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Helen Kõlvik**
529 4033, helen.kylvik@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Juhan Javois**
5661 0851, juhan.javois@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Katre Palo**
521 8771, katre.palo@loodusajakiri.ee

Sõnumitoimetaja **Toomas Juriado**
toomas.juriado@loodusajakiri.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
742 1186, monika.salo@loodusajakiri.ee

Küljendaja **Raul Kask**
raul@www.ee

Väljaandja: **MTÜ Loodusajakiri**
Endla 3, Tallinn 10122

Vastutav väljaandja **Riho Kinks**
riho.kinks@loodusajakiri.ee

Tellimine ja info **Airi Lehemets**
610 4105, loodusajakiri@loodusajakiri.ee

Reklaamijuht **Helen Lehisemets**
610 4106, reklaam@loodusajakiri.ee

Ajakiri ilmub keskkonnainvesteeringute keskuse toetusel

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2018

Summaries of some articles can be found at our web site www.eestiloodus.ee

4041 0820
Trükitoode

PEFC sertifitseeritud
Käsitööstöde on püütud säästvalt majandatud metsast ja kontrollitud allikast.
www.pefc.org

Trükitud trükikojas Printall

